

Pedagogiska institutionen
Specialpedagogprogrammet
Examensarbete C-nivå
10 poäng 2002

ÄR LÄXOR BRA FÖR BARN?

Föräldrars och lärares synpunkter på läxan och dess betydelse

Eva Johanneson

Sammanfattning

Den forskning som bedrivs runt läxor kommer inte fram till några entydiga resultat. Svensk forskning kan inte visa på någon nytta med läxläsning, medan i amerikansk forskning finns det studier som visar på positiva effekter för äldre barn, medan för yngre barn har läxan måttlig betydelse. Denna studie, som är både kvalitativ och kvantitativ, utgår från föräldrars och lärares syn på läxor och dess betydelse för lärande. Läxor upptar en del av eleverns fritid och även föräldrar involveras i läxarbetet. Både lärare och föräldrar är relativt överens om läxans syfte. Läxan ses framförallt som en förberedelse för högre stadier och arbetsliv, med ansvarstagande, befastande av kunskaper och färdighetsträning som viktiga syften. De flesta föräldrar är positiva till läxan och tror på dess betydelse för lärande. Läxan ses som en självklar del av skolan och endast ett fåtal ifrågasätter läxan och ser den som en arbetsprestation och sätter in den i sammanhang i vardagen. Min undersökning visar att läxan får en positiv betydelse om den anknyter till arbetet i skolan, förbereds väl, får stöd av föräldrar samt följs upp i skolan. Läsläxor anses ha stor betydelse och ger bra resultat. Däremot råder det delade meningar om hur dialogen mellan skola och hem fungerar. Från föräldrahåll finns önskemål om råd från skolan om hur man hjälper sitt barn med läxan. Matematikläxa vållar en hel del svårigheter uppger både föräldrar och lärare. För barn i svårigheter uppstår det oftare konflikter runt läxan och de behöver också mer hjälp och stöd av föräldrarna. Lärarna försöker anpassa läxan efter varje barns förutsättningar och föräldrarna uppger sig vara nöjda med innehåll och omfattning av läxan. Läxan är inte föremål för några större pedagogiska diskussioner ute på de skolor där jag genomfört min undersökning. Några av mina slutsatser är att läxan bör sättas in i ett sammanhang för varje barn och särskilt bör läxan för barn i svårigheter uppmärksammas så att dess syfte inte får motsatt effekt. En kontinuerlig dialog bör pågå mellan hem och skola, där föräldrars ses som experter på sitt barn och lärare som pedagoger.

Sökord: läxor, kunskap, lärande, homework

Innehåll

1. Inledning	2
2. Bakgrund	3
2.1 Vad sägs i litteraturen	3
2.1.1 <i>Lärande och kunskap</i>	3
2.1.2 <i>Läxa – som begrepp</i>	4
2.1.3 <i>Läxans betydelser</i>	5
2.1.4 <i>Läxan i läroplaner och styrdokument</i>	6
2.1.5 <i>Läxan i texter i lärarutbildningen och andra pedagogiska texter</i>	6
2.2 Tidigare forskning	7
3. Syfte och frågeställningar	10
4. Metod	10
4.1 Försökspersoner	11
4.2 Material	11
4.3 Genomförande	11
4.4 Validitet och reliabilitet	12
4.5 Etiska aspekter	12
5. Resultat	13
5.1 Intervjuer med lärare	13
5.1.1 <i>Syfte</i>	13
5.1.2 <i>Innehåll och omfattning</i>	14
5.1.3 <i>Uppföljning</i>	14
5.1.4 <i>Resultat/effekt av läxor</i>	15
5.1.5 <i>Dialog skola - hem</i>	15
5.1.6 <i>Inställning till läxor</i>	16
5.1.7 <i>Pedagogiska diskussioner om läxor</i>	17
5.2 Föräldraenkät	17
5.2.1 <i>Syfte och betydelse för lärandet</i>	18
5.2.2 <i>Innehåll och omfattning</i>	19
5.2.3 <i>Inställning till läxa</i>	20
5.2.4 <i>Läxarbete i hemmet</i>	21
5.2.5 <i>Dialog mellan hem och skola</i>	22
5.2.6 <i>Barn i svårigheter</i>	24
5.3 Övergripande analys av resultatet	25
6. Diskussion	26
6.1 Syfte med läxor	26
6.2 Betydelse för lärande	26
6.3 Innehåll och omfattning	27
6.4 Inställning till läxa	27
6.5 Läxarbete hemma	28
6.6 Dialog hem och skola	29
6.7 Pedagogiska diskussioner	29
6.8 Barn i svårigheter	30
6.9 Metoddiskussion	30
6.10 Slutsatser	31

1. Inledning

Läxor är vanliga i de flesta skolor idag. Många har läxor/hemuppgifter varje vecka eller varje dag, redan i de lägre årskurserna. Somliga barn ser fram emot att få läxor när de börjar skolan. De fungerar som en slags bekräftelse på att ”nu är jag börjat skolan”. För andra är läxorna förknippade med tvång och krav. Lärare har olika skäl till att ge barnen läxor. Läxorna ska göras efter skoldagens slut och kräver i många fall stöd och hjälp av föräldrarna. Långt ifrån alla föräldrar har möjlighet att ge detta stöd på grund av tidspress, ork, förmåga, intresse mm. Ulla Wiklund skriver i *Den lydiga kreativiteten* (2001) att barn alltid har övertidsarbete med sig hem och att barn behöver tänka på något annat än skolan under fritiden och att det borde skolan acceptera. Läxor tar ett stort utrymme i de flesta familjers vardag och kan ge upphov till konflikter och gräl, likaväl som tillfälle för samtal och kontakt. Många föräldrar har åsikter om läxor som inte kommer skolan till del. De röster som hörs när läxor debatteras är för det mesta lärare som har en negativ inställning, upplever jag. Därför är jag intresserad av att höra både lärares och föräldrars inställning till läxor och deras synpunkter på läxors betydelse för lärande.

I Utbildningsradions program *Skolakuten* (2000) diskuteras läxor. Peter Frost, rektor, hävdar att läxor är otidsenliga, orättvisa, oansvariga och sorterande. Han menar att familjernas resurser ser väldigt olika ut, bland annat i form av tid. Läxorna gör ett intrång i barnens fritid, som behövs för avkoppling. De tar inte tillvara det engagemang, intresse och kunskap som barnen kommer till skolan med. Barn lever med olika villkor och trots det ger skolan ut samma typ av läxor slentrianmässigt. Alla har olika individuella förutsättningar över tid och att misslyckas eller inte ha hunnit med läxan är inte stärkande för barn menar han. Skolan borde vara så organiserad att de mål som ska uppnås, borde gå att nå under normal arbetstid. Hellsten, forskare i läxor, framhåller i samma program lärares stora kompetens förutom när det gäller läxor. Läxor ges slentrianmässigt, utan närmare instruktioner och ofta mycket snabbt. Om det vore ett arbetsverktyg man trodde på skulle det finnas forskning och utbildning runt läxor och inte hanteras på det sätt som sker nu. Hellsten gör en koppling till dagens arbetssituation där många, lärare, vårdpersonal med flera är utbrända till följd av att det gäller att utnyttja arbetstiden så mycket som möjligt. Samma typ av utbrändhet börjar märkas hos lärare och elever. För 50 år sedan visade undersökningar att elever i realskolan använde 7 timmar per vecka till läxor. Idag använder motsvarande elevgrupp mer än 8 timmar per vecka. Deras arbetsvecka är alltså över 40 timmar med skoltiden inräknad. Stoffmängden har ökat och skolan är dålig på att sortera ut det viktiga. Vi sorterar bort färre saker. Istället för att stoppa in mer och mer stoff borde vi titta på den tid vi har tillförfogande och se vad som är rimligt att göra. Forskning visar att läxan på längre sikt har väldigt liten effekt säger Hellsten. Från lärarorganisationen LR ser man läxan som ett medel för att få ett nytt perspektiv på det man lärt sig. Att ta hem läxan och diskutera med någon annan det man har arbetat med är ett sätt att fördjupa sina kunskaper. Elevorganisationen har ingen klar ståndpunkt gällande läxor. Undervisningen ska

inte bygga på läxor, utan de ska ses som ett komplement, där eleverna ska ha inflytande. (Skolakuten 2000)

2. Bakgrund

Här kommer jag att lyfta fram några av de begrepp som kommer att användas i texten samt beskriva hur synen på läxa har framställts i styrdokumentet sedan Lgr 1962 och fram till nuvarande läroplanen Lgr 94, i pedagogisk litteratur samt en beskrivning av den tidigare forskning runt läxor och läxläsning, som jag har funnit i litteraturen.

2.1 Vad sägs i litteraturen

2.1.1 Lärande och kunskap

Lärarens uppgift i skolan är att skapa så goda förutsättningar att eleven når upp till läroplanens mål. Lärande är en lång process som inte alltid är så tydlig för oss. Vi försöker hitta olika vägar att mäta detta lärande på, att svara på frågor, utföra vissa moment osv. Därmed skapar vi våra egna teorier om lärande utifrån den metod vi använt oss. Dessa teorier tas ofta för givna menar Lendahls & Runesson (1995) och behöver ställas mot vetenskapliga teorier om lärande för att omprövas eller utvecklas. Tre olika teoretiska perspektiv på lärande redovisas av samma författare:

1. Eleven ses som mottagare av kunskap. Lärare → stoff → elev.
2. Lärande ses som resultat av mognad och den egna aktiviteten får stor betydelse för lärandet.
3. Lärande sker i ett socialt samspel där språk och tanke utvecklas. Lärandet är en meningsskapande aktivitet.

I nuvarande läroplan återfinns tankar som bygger på den syn på lärande som representeras av det sista av ovanstående teoretiska perspektiv. Vygotskij, betonade just samspelet med omvärlden som betydelsefull för lärande. Han menade att den inre strukturen/förståelsen utvecklas i ett socialt samspel och bidrar till tankeutveckling hos barnet. (Doverborg m.fl. 1992) Lärarens roll i det perspektivet blir att vara den som hjälper eleven att få syn på sitt eget tänkande och utmana eleven för att se nya saker. (Lendahl & Runesson (1995).

Läxan har en lång tradition, redan på 1600-talet talas det om det som vi idag förknippar med läxa. I husförhören fanns krav på att kunna sin läxa och då rörde

det sig om rena faktakunskaper (Skolakuten 2000). Men synen på kunskap har förändrats över tid och i nuvarande läroplanen, Lpo94 talas om fyra olika slags kunskap: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet som förutsätter och samspelar med varandra. Det uttrycks på följande sätt i Lpo 94:

Skolan skall främja elevernas harmoniska utveckling. Detta skall åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Gemensamma erfarenheter och den sociala och kulturella värld som skolan utgör skapar utrymme och förutsättningar för ett lärande och utveckling där olika kunskapsformer är delar av en helhet. Ett ömsesidigt möte mellan synsätten i skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande. (Lpo, 1994, s 22)

I den snabba förändringens tid vi lever i kommer därför andra och nya krav på kunskap och det ställer krav på oss inom skolans värld att reflektera och ta ställning till vad eleven ska lära sig och på vilket sätt. Det krävs att lärare gör medvetna överväganden om vilka metoder som är mest ändamålsenliga. (Lendahl m.fl.1995) För att eleverna på bästa sätt ska lära in olika typer av kunskap krävs ett antal kritiska egenskaper, som måste utvecklas hos dem. Dels förmågan till klok organisation av kunskapen och dels en hög grad av medveten reflexion kring det man kan och inte kan. Verbalisering är det bästa medlet för att utveckla reflektiv medvetenhet menar forskningen. Enligt både Piaget och Vygotskij bidrar verbalisering till att vi går från omedvetenhet till medvetenhet. När vi överför tankar till andra överför vi dem också till oss själva och vi blir medvetna om vad vi egentligen vet. När vi i tal eller skrift uttrycker idéer för andra innebär det att vi samtidigt återskapar dessa idéer hos oss själva. Denna förståelse att kunskap förändras när vi reflekterar över den har funnits länge men inte tagits tillvara i skolan enligt forskningen. (Arfwedson 1998)

Språket är således en viktig del i kunskapsprocessen. Med hjälp av yttre språk, tal och skriftspråk kan vi få syn på våra tankar och bearbeta dem och på så sätt nå djupare insikter. Får barnet hjälp utifrån av en vuxen kan nya begrepp införlivas till de egna ”inre kartorna”. Vygotskij beskriver det som den närmaste utvecklingszonen enligt Lendahl m.fl. (1995).

Att hälsa i vid bemärkelse är en förutsättning för optimalt kunskapshämtande börjar djupna alltmer. Skolor i utsatta områden har tvingats prioritera barnens hälsa och välbefinnande för att överhuvudtaget kunna bedriva undervisning. Lusten att lära är starkt kopplad till just hälsa och välbefinnande och gynnas av trygghet och trivsel, upplevelse av sammanhang och helhet, inflytande och självförtroende, möjlighet att använda alla sinnen och utveckla kreativitet visar forskning och utredningsarbete. (Skolhälsovård 2000)

2.1.2 Läxa – som begrepp

I Nordstedts svenska ordbok (1999) definieras läxan som en avgränsad skoluppgift för hemarbete. Den definitionen är inte tillfredställande eftersom läxor även kan vara frivilliga och icke begränsade uppgifter. Hellsten (1997) väljer att

använda läxa som beteckning på alla typer av hemuppgifter. För Cooper (2001) är läxor uppgifter som eleverna får av sin lärare och som ska utföras utanför skoltid. Ljunggren (1993), refererad av Hellsten (1997), härleder ordet arbete från möda, och läxa från läsning, det vill säga att läsa med möda eller mödosam läsning. En läxa kan vara frivillig, obligatorisk, omfattande eller minimal. Den kan ges från dag till dag eller över längre tid. Jag väljer att ansluta mig till Hellstens definition, det vill säga *”läxa är alla typer av hemuppgifter”* om inte annat anges i texten. Begreppen läxa och hemuppgift används som synonyma begrepp. Båda uttrycken kommer att användas i mitt arbete.

2.1.3 Läsans betydelser

Förutom en definition av begreppet läxa kan läxa ha olika betydelser och i den undersökta litteraturen framkommer följande sju olika betydelser, den sista inte lika framträdande (Hellsten 1997).

1. Förberedelse
Läxan ska förbereda för förhör och prov. Befästa kunskaper och träna färdigheter samt förbereda eleverna att ta ansvar för sina uppgifter på högre stadier.
2. Tidstruktur
Elevernas fritid struktureras av hemläxan och även familjens verksamhet påverkas härav.
3. Kontroll och styrning
Läxorna innebär ett stort mått av kontroll, som läraren oftast står för. Målet är att eleverna ska få en ökad självkontroll
4. Kärlek och omsorg
Arbetet med barnens läxa blir ett sätt att visa omsorg och anses leda till nära familjerelationer.
5. Identitet och status
Läxan markerar elevidentiteten och markerar olika ämnes status. För en nybörjare är läxan ett viktigt bevis på att han eller hon börjat skolan.
6. Gemenskap och kontakt
Läxan som kontakt mellan barn och föräldrar men i litteraturen representeras främst kontakt mellan hem och skola. Läxor anses ge föräldrar inblick i skolarbetet.
7. Arbetsprestation
Läxan är en prestation som kan vara betungande eller lätt för elever. I undersökningar om barns stress finns läxan med som en tungt vägande faktor, men läxan som arbetsprestation syns sällan.

2.1.4 Läxan i läroplaner och styrdokument

I läroplanen för grundskolan från 1962 (Lgr62) beskrivs hemuppgifterna som ett väsentligt inslag i elevernas arbetsfostran men också för att befästa kunskaper och färdigheter. Lgr 62 betonar att huvuddelen av det med skolan förbundna arbetet bör utföras på skoltid. Hemarbetet bör dock öka med stigande ålder. I samma läroplan gör man ingen större åtskillnad av inläring i hemmet och i skolan.

Nästa läroplan för grundskolan (Lgr69) tar avstånd från läxorna genom skrivningen att huvuddelen av arbetet skall utföras på skoltid. Eftersom veckotimtalet är så omfattande bör eleverna få använda övrig tid till rekreation. Hemuppgifterna bör därför i största möjliga utsträckning vara frivilliga för eleverna.

När läroplanen för grundskolan från 1980 (Lgr80) tas i bruk återinförs läxorna i skolan igen. De betraktas som ett självklart inslag i elevernas inläring och som en del av skolans arbetssätt. Vidare framkommer om läxor i Lgr80, att de ska vara avpassade efter elevens förmåga och anknyta till det arbetssätt som utnyttjas i skolan, samt att de ska ha en allmänt karaktärsdanande roll och ge eleverna möjlighet till övning och repetition som är nödvändig för att befästa sina kunskaper och färdigheter. Hellsten (1997) skriver att med tanke på de diskussioner som förts under 1970-talet om läxors berättigande eller inte, är det märkligt att Lgr80 inte säger något om vad som ska känneteckna dessa läxor, vilka ska ge arbetsfostran och befästa kunskaper och färdigheter.

Under 1990-talet har läxorna återfått sin status som arbetsmetod och ifrågasätts sällan, men däremot försvinner läxan ur de officiella dokumenten. I nuvarande läroplan, Lpo94 nämns inte begreppet läxa. De verksamma inom skolan tillåts att göra egna tolkningar och bedömningar i fråga om läxor utifrån läroplanens skrivning. I grundskoleförordningen med kommentarer (1998), står inga särskilda föreskrifter att finns om hemuppgifter. Med en ökad individualisering och ökat elevinflytande bedöms en sådan detaljreglering otidsenlig.

2.1.5 Läxan i texter i lärarutbildningen och andra pedagogiska texter

Hellsten (1997) konstaterar att läxan nämns väldigt sällan i litteraturen för blivande lärare. Den problematiseras inte, utan används oftast som ett led i samarbetet mellan hem och skola eller som del i fostran till självständighet och ansvar. Samtidigt värderas den högt och Hellsten tolkar därför läxan som en symbol eller ritual snarare än en arbetsmetod.

Av de texter Hellsten (1997) synat finns läxan med som det som studieteknik ska användas på och tidsplanering är ett genomgående tema. Två böcker bland den pedagogiska litteraturen i lärarutbildningen problematiserar läxan. Glasser (1996),

som vänder sig mot obligatoriet i läxan. Eleverna ger sig själva läxor i syfte att höja undervisningens kvalitet. Den andra är Henriksson (1992), båda refererade av Hellsten (1997). Han problematiserar läxan och är kritisk till hemläxan som arbetsmetod eftersom den ger skolan rollen att förbereda och följa upp den inläring som eleverna ska göra ensamma. Istället menar han ska skolan vare en plats för professionella lärare att leda effektiv inläring. Hemläxans syfte skulle då vara att förbereda detta lärande.

2.2 Tidigare forskning

För att få en bakgrund till min undersökning av lärares och föräldrars inställning till läxor presenterar jag delar av den forskning som är intressant för mitt arbete.

Den forskning som bedrivits sedan lång tid har mest varit fokuserad på effekter av läxläsning. Man har sökt svar på om det är lönt att läsa läxor, föräldrarnas roll och tiden för läxläsning. I flertalet av de översikter som har publicerats (Hellsten 1997, Lindell, 1990) lyser forskning runt innehåll och syfte med sin frånvaro.

Internationella undersökningar har visat på klara och starka effekter av hemarbete, medan däremot svenska undersökningar inte behandlat läxan så mycket under senare år skriver Lindell (1997). Vidare har internationell forskning visat att läxor som följs upp ger bättre resultat mot dem som inte följs upp på något sätt. Att socialgruppstillhörighet också påverkar visar dessa undersökningar. Skolan borde kunna ställa lokaler, tid och hjälp till förfogande för att kompensera denna skillnad. (Walberg mfl i Lindells översikt 1997)

Lindell visar på att sedan 1960- talet läser svenska barn mindre läxor än utländska. Det har skett en halvering av tiden ungefär. Men att diskutera tider för och typer av läxor är inte intressant om läxan inte visar sig ge värdefulla effekter. Attityderna till läxor från de olika undersökningarna visar att svenska barn inte är förtjusta i läxor, tycker att läxorna tar för mycket tid men att de har en viss tro på läxornas effekter. Effekterna är möjligtvis beroende av den hjälp eleverna kan få hemma, men någon sådan studie finns inte i materialet. Slutsatsen blir att de svenska undersökningarna inte kan påvisa någon särskild nytta av läxläsningen när det gäller skolprestationer. En svaghet i dessa undersökningar är att de inte kontrollerat elevernas förutsättningar anser Lindell (1990). Vidare hävdas att läxor borde ägnas större uppmärksamhet i skolforskningen eftersom de idag ofta ges utan bestämt syfte och att läroplanernas formuleringar över tid har påverkat hur läxor givits. Läxor skulle med rätt utformning och uppföljning innebära en kontakt mellan barn, föräldrar och lärare. Forskning visar enligt Grosin (2001) i ”*Alla föräldrar kan*”, att föräldrars engagemang är viktigare än storleken på inkomst eller längden på utbildning. Pedagoger är experter på undervisning men föräldrar är de verkliga experterna på just sitt barn, därför är det viktigt att samarbeta med skolan för barnets bästa. I *Nationella Utvärderingar* (1990) visar föräldrarenkäterna i åk 2 och 5 att en klar majoritet av föräldrarna är nöjda med samarbete mellan hem och skola. Samma undersökning visar att hälften av

eleverna har behov av hjälp ibland med läxorna och det är fler av de yngre barnen som har behov mycket ofta eller ganska ofta.

I en attitydundersökning *Vem tror på skolan?* Skolverket (1998) kommer man fram till att brukarnas inflytande över skolan fortfarande upplevs som litet. Undersökningen visar att eleverna inte har någon större möjlighet till inflytande över sin situation. ”Genom att tvinga in eleverna i en passiv roll riskerar skolan att fostra ‘undersåtar’ snarare än demokratiska medborgare.” För föräldrarna är det en medborgerlig rättighet att påverka sina barns skola och skolan bör se föräldrarna som en kraft att utnyttja.

Hellsten (1997) finner även han i forskningslitteratur att huvuddelen av forskningen är kvantitativ och undersöker frågor av typen: *Ökar läxläsning elevernas prestationer?* Forskarna hittar inte något entydigt svar. Många forskare hittar ett positivt samband mellan läxor och resultat medan andra inte hittar något samband. Området präglas ofta av forskarnas eget starka engagemang i frågorna. Hellsten hittar till och med forskare som tar avstånd från sina egna resultat om de inte stämmer med förväntningarna. Större delen av forskningen utgår från ett onyanserat läxbegrepp, det vill säga man undersöker läxans effekter eller brist på effekter, utan att problematisera innehåll, struktur, omfång, bakgrund och sammanhang. Något undantag finns, Wistedt (1987) ställer skolans uppgifter mot elevernas inlärningsprojekt och tittar på möjligheter till personligt lärande i skolan, där läxan kommer in som en del.

Hellsten (1997) finner i sin genomgång av läxan som fenomen, en motsägelsefull bild av läxan där frånvaro av problematisering antyder att den inte tas på allvar som inlärningsmetod. Den betraktas som symbol för effektivitet och värderas högt i arbetet men räknas inte som en arbetsprestation. En ritual för att hålla skolan igång snarare än ett verktyg för lärande. Läxan verkar för de inblandade vara ett självklart inslag i skolvardagen och ifrågasätts kanske bara av dem som står utanför. Har man skolan och elevens utbildningsprojekt som grund för sitt seende tillhör läxorna den naturliga ordningen, de har alltid funnits i skolan och är ett verktyg för elever att lära sig det som ska läras. Läxan är en del av den ekologiska kontexten. Ser man däremot ur ett annat perspektiv – att se elevernas verksamhet som ett arbete - blir referensramen annorlunda. Gör man det vanliga arbetet till jämförelsemall blir läxan synlig på ett nytt sätt och något unikt i svenskt arbetsliv, det vill säga ständigt övertid. Läxan kan då inte betraktas som en del av den ekologiska kontexten. (Hellsten 2001) Läxan kan beskrivas som en bit skola som eleven tar med i sin väska. Många elever ser den som en begränsad uppgift, när sidorna är lästa har man gjort sin läxa. Andra lägger ner mycket mer tid och arbete på läxorna. De inte bara läser sidorna de pluggar och söker en förståelse och blir aldrig riktigt färdiga. Läxan är inte längre begränsad utan ett kontinuerligt tillstånd av anspänning. Det finns stor risk att dessa elever utvecklar symptom som är stressrelaterade. 1997/98 hade 53 % av alla femtonåriga flickor huvudvärk minst en gång i veckan. Det ger anledning att fundera över hur arbetsbelastningen kan minskas. (Hellsten 2001)

Österlind (2001) kommer i sin studie av elevers förhållningssätt till läxor fram till att det finns ett samband mellan elevers förhållningssätt och skolframgång. Förhållningssätten delas upp frihetligt, prestationsinriktat, godvilligt,oreflekerat och ambivalent. De högsta betygen finns i gruppen med ett frihetligt förhållningssätt. Elevernas syn på varför det finns läxor varierar, från bestraffning till att se dem som oumbärliga för sin egen utveckling. Några ser dem ur lärarperspektiv för att upprätthålla kontroll och ordning. Många elever ser inte läxan som något problem, den tas för given men är inte heller någon kungsväg till bildning.

I de lägre stadierna har läxläsningen inte någon effekt på elevernas skolprestationer, däremot en positiv effekt på högre stadier visar studier i amerikanska undersökningar. Cooper (2001) Han skiljer mellan kortsiktiga positiva effekter på inläring och långsiktiga effekter som att fostra till goda studievanor, skapa en positiv attityd till studier samt att fostra till självständighet och ansvarstagande. Läxor ger större effekt vid hög frekvens, det vill säga hellre fler korta läxor än längre och färre läxor. Cooper finner vidare ämnet för läxan spelar roll. Matematik och läsning gav större effekt än läxor i naturvetenskap och samhällsvetenskap. För elever med inläringssvårigheter kan läxor vara positiva men framgången beror på: a) lärarnas förberedelse och planering, b) uppgifter anpassade efter förmåga, uppmärksamhet och motivation, c) föräldrars engagemang. Cooper drar följande slutsats:

Homework can be both good and bad. Homework can be an effective approach to instruction. However, it must serve different purposes at different grade levels. Our expectations for its effects, especially in the short term and in earlier grades, must be modest. It should be one of several approaches we use, along with soccer and the scouts, to show children that learning takes place everywhere. (Cooper, 2001, s 77.)

Högstadieskolor som rekryterar barn från hem som har genomsnittlig hög utbildningsnivå kan visa på ett positivt samband mellan hemuppgifternas omfattning och studieresultat. Skolor som tar emot elever från lågutbildade hem visar inte samma höjning av prestationerna med ökade läxor. Skolan måste vara medveten om de ojämna effekterna om man ökar läxornas omfattning för att höja kunskapsnivån påpekas i *Skolor och Elevers utveckling*. (Skolverket 1993) I den fördjupade analysen av förgående rapport, *Skolfaktorer och elevutveckling*, (Skolverket 1993) skriver författarna att höga förväntningar har återkommande funnits med på listan över viktiga faktorer som kan kopplas till studieresultatet. Förväntningar kan påverka vad eleverna lär sig men också inverka på hur lärarna bedömer elevernas prestationer.

Läxforskningen väcker fler känslomässiga reaktioner än annan pedagogisk forskning (Österlind 2001) och i översikterna hittas svepande bedömningar, motsägelser och moralkakor. Lindell skriver till exempel följande:

Idag framträder det rentav som en moralisk plikt för skolan att ge mer läxor. Varje minut som barnen kan hållas borta från det destruktiva medieutbud, som dominerar i vissa hem betyder en vinst för deras psykiska hälsa. (Lindell, 1990, s 28)

Den forskning som finns speglar tidsandan och inställningen tycks variera med rådande attityder och konjunkturer. Det visar också formuleringarna i läroplanstexterna. Ett exempel på att elevernas arbetsbörda tycks vara konjunkturberoende framkommer i Lindbeck kommissionens rapport, (SOU1993:16) refererad av Österlind (2001), som under lågkonjunktur och i syfte att öka Sveriges ekonomiska tillväxt föreslår att skolan ska ställa större krav på elevernas hemarbete.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med mitt arbete är att undersöka lärares och föräldrars inställning till läxor och vilken betydelse de har för lärandet. Genom att lyfta fram lärares och föräldrars synpunkter vill jag utveckla kunskap som kan användas av skola och hem i arbetet med läxor för att skapa goda förutsättningar för lärande. De frågor jag söker svar på är lärares och föräldrars syn på:

1. Vad har läxor för syfte?
2. Har läxor någon betydelse för barns lärande?
3. Är läxornas innehåll och omfattning anpassat till elevernas förutsättningar?
4. Hur ser föräldrar och lärare på läxors vara eller icke vara?
5. Vilken möjlighet har olika föräldrar att hjälpa sina barn med läxorna?
6. Hur påverkar läxor familjens vardag?
7. Hur ser dialogen ut mellan hem och skola när det gäller läxor?
8. Förekommer det en diskussion om läxor på skolorna?

4. Metod

Jag har valt både en kvantitativ och kvalitativ metod för min undersökning. Den kvalitativa delen med intervjuer av lärare valdes, för att få fram en fördjupad kunskap samt tankar och känslor som lärare har om läxor. I intervjun har jag också möjlighet att ställa följdfrågor och på så sätt kunna gå mera på djupet. Kvale (1997) menar att i den kvalitativa forskningsintervjun bygger man upp kunskap och det rör sig om ett samspel, om utbyte av synpunkter mellan två samtalande personer om ett ämne av gemensamt intresse. Detta hade inte varit möjligt i en kvantitativ undersökning. Den kvantitativa delen i form av en enkät vänder sig till föräldrar som har barn i de klasser, där de intervjuade lärarna är klasslärare. Det var viktigt att få ta del av så många föräldrars synpunkter och inställning som möjligt. Samtidigt har tiden varit en begränsande faktor och inte medgivit intervjuer med så många. Därför valdes en kvantitativ undersökning här.

Jag är medveten om att här kommer inte djupet att komma fram på samma sätt, men genom att lägga ner ett stort arbete på utarbetandet av enkätfrågorna i förhållande till syftet hoppas jag få fram det undersökningen söker svar på.

4.1 Försökspersoner

Jag valde klasser på skolor som inte ligger allt för långt bort av rent praktiska skäl, eftersom det krävs kontakt vid flera tillfällen, både vid intervjutillfällena och vid enkätutlämning och hämtning. Klasslärarna i de fyra klasser jag valt är alla kvinnor, en är småskollärare, två är lågstadielärare och en är folkskollärare. Två av dem arbetar i årskurs två och de andra två i årskurs fyra. Alla har en lång lärarerfarenhet och har arbetat mellan 24 och 34 år i skolans värld. Ingen av dem arbetar på samma skola. Två av dem är kända informanter, medan de andra två var okända för mig. Jag kände inte till någon av lärarnas inställning läxor till i förväg.

4.2 Material

Intervjuerna genomfördes utifrån en intervjuguide, med möjlighet att ställa följdfrågor (bil.1). Frågorna delades in i sju olika områden för att underlätta analysförfarandet. Stor vikt lades vid frågornas utformning för att svara mot syftet och undersökningens forskningsfrågor. Enkäten till föräldrarna bestod av 23 frågor (bil.2). De flesta var med flervalsoalternativ och tre med möjlighet att kunna formulera sig själv. Stor omsorg lades på att formulera relevanta frågor som svarar mot syftet. I stort sett samma områden som för intervjun valdes. Det var också viktigt att begränsa frågorna, för att göra det möjligt för föräldrarna att svara på enkäten utan större ansträngning.

4.3 Genomförande

Jag tog kontakt med respektive lärare och informerade dem om mitt arbete och dess syfte. Alla fyra var villiga att medverka och ställde sig positiva till att intervjun bandades. Jag inhämtade även tillstånd från rektorerna på de olika skolorna. Varje intervju tog mellan 30 till 60 minuter och genomfördes på respektive lärares arbetsplats utom en som gjordes hemma hos läraren. Alla fick frågorna före intervjun för att kunna förbereda sig. Intervjusituationen upplevdes lugn och ingen av lärarna var stressad eller jäktad. Intervjuerna spelades in på band och skrevs ut i sin helhet och analyserades tematiskt område för område. I resultat och analysarbetet försökte jag se i vilken mån jag kunde kategorisera deras svar samt söka skillnader i uppfattning mellan lärarna.

Elevantalet i klasserna varierar från 15 till 26. Tre av skolorna ligger i en tätort i en större kommun, inom samma rektorsområde. Den största skolan har 350 elever från förskoleklass till åk 6. Nästa har 150 elever även den från förskoleklass till åk 6 och den tredje har 80 elever i åk 4-6. Den fjärde skolan ligger i en annan mindre landsortskommun och har 140 elever från förskoleklass till åk 3. Det var viktigt att få en spridning på skolornas storlek och elever från olika årskurser samt lärare från olika arbetslag. På den största skolan arbetar man med åldersblandade klasser utom just i denna åk 4. Alla övriga skolor har åldershomogena klasser. Enkäterna lämnades till respektive klasslärare för vidare distribution via eleverna till föräldrarna. Med enkäten följde ett informationsbrev om mitt examensarbete där jag också garanterade att deras svar skulle behandlas konfidentiellt och att deltagandet var frivilligt. Enkäterna delades ut måndag vecka 48 och samlades in fredag samma vecka. Därefter sammanställdes resultatet klass för klass samt det totala resultat för alla inlämnade enkäter. Utifrån denna sammanställning analyserades därefter resultatet och följde i vissa delar samma områden som analysen av intervjuerna. Forskningsfrågorna har hela tiden varit styrande i analysen.

4.4 Validitet och reliabilitet

För att försäkra mig om validiteten i undersökningen har jag med hjälp av min handledare och en kollega kritiskt granskat intervjufrågorna och enkätfrågorna i förhållande till undersökningens syfte och frågeställningar. Reliabiliteten är svårare att mäta i kvalitativa studier och särskilt när få intervjuer genomförs. Här har jag försökt bli varse mina egna ståndpunkter och därefter intagit forskarens perspektiv och inte låtit mina ståndpunkter färga det sätt jag ställt mina frågor på. Enkätundersökningen besvarades av 80 % av föräldrarna varför reliabiliteten bedöms som god.

4.5 Etiska aspekter

Jag har utgått från de fyra huvudkrav som HSFR (Humanistisk – samhällsvetenskapliga forskningsrådet) antog 1990. Dessa huvudkrav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren ska informera alla berörda om forskningens syfte. Enligt samtyckeskravet har deltagare i undersökningen själva rätt att bestämma över sin medverkan. Uppgifter om de personer som ingår i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet och förvaras väl för obehöriga enligt konfidentialitetskravet. Till sista innebär nyttjandekravet att insamlade uppgifter endast får användas för forskningsändamål.

5. Resultat

Här följer först en redovisning av resultatet av intervjuerna med lärarna och därefter resultatet av föräldraenkäten. Sist kommer en övergripande analys av resultatet från både intervjuerna och enkäterna. I analysen har jag försökt att använda mig av meningskategorisering och utgått ifrån de teman som intervju och enkätfrågor bygger på i förhållande till syfte och frågeställningar. De kategorier jag använder mig av i analysen av lärarintervjuerna är: syfte med läxor, innehåll och omfattning, uppföljning, resultat/effekt av läxor, dialog skola - hem, inställning till läxor samt pedagogiska diskussioner om läxor. I föräldraenkäterna använder jag mig av kategorierna: syfte och betydelse för lärandet, innehåll och omfattning, inställning till läxa, läxarbete hemma, dialog hem - skola samt barn i svårigheter.

5.1 Intervjuer med lärare

5.1.1 Syfte

Fråga 1 och 2

Alla fyra lärarna ger läxor regelbundet. De definierar läxan relativt lika, som en uppgift som ska göras hemma till en bestämd dag. De tycker att läxan kan ha flera olika syften, men olika lärare framhåller olika syften som viktiga. Ansvartagande finns med hos alla, och det betonas starkast av en lärare i åk 2. Hon menar att de ska vänja sig vid att ta ansvar och att mycket av undervisningen går ut på att ge dem eget ansvar. På lågstadiet är läxans syfte inte i första hand att lära in utan för att träna ansvar. En lärare uttrycker sig så här *”Att kunna stå för det jag gör och själv tänka och inte vänta sig att andra lägger ut röda mattan åt en”*

Alla menar att läxan ska vara en möjlighet till fördjupning, träning och innötning, som man inte hinner eller har resurser för i skolan. För de yngre barnen syftar det mest till att regelbundet träna läsförmågan hemma och för de äldre även annan kunskaps och färdighetsträning. Läxan ska inte vara något nytt utan kopplat till undervisningen i skolan, ett komplement till det arbetet. En lärare för fram elevers olika inlärningsstilar och skolans problem att möta dem och hoppas därför att läxan kan göras på det sätt som passar dem bäst. Ytterligare ett syfte med läxan som framkommer hos alla är kontakten med föräldrarna. En lärare uttrycker sig så här, *”Förhoppningsvis får de den där stunden tillsammans med sina föräldrar, att få sitta bredvid dem.”* Läxan är också ett sätt för föräldrarna att hålla sig informerade om barnens skolarbete. Både kontakten barn – föräldrar och kontakten föräldrar – skola finns med i lärarnas syfte med att ge läxor.

5.1.2 Innehåll och omfattning

Fråga 3

Läxornas innehåll och omfattning varierar främst beroende på elevernas ålder. Lärarna i åk 4 ger 2 – 3 läxor varje vecka. Eleverna har i regel fem eller sju dagar på sig att göra läxan. Engelskläxa i form av glosor är vanlig och svenskläxa där de ska läsa eller/och skriva. En lärare ger matteläxa medan den andra började men har gjort uppehåll tills hon lärt känna eleverna bättre. Den läxan föll inte väl ut ansåg hon. En läxa kan vara att välja en artikel och redovisa för klassen eller att intervjua någon. Den ena av fyornas lärare ger mera individualiserade läxor, som kan variera både i innehåll och i omfattning beroende på elevernas förutsättningar. Den andra menar att hon nog kommer att behöva göra det när hon lärt känna dem bättre, men har inte gjort det hittills. Båda anser att mer än 30 minuter varje dag får inte läxorna ta. Läxan ska vara ett komplement till skoljobbet och höra ihop med det vi gör på skolan. *”Det ska inte vara så att man ska sitta och göra skoljobbet hemma, då jobbar vi på fel sätt tycker jag”* säger en av lärarna i åk 4. En lärare påpekar rimligheten i läxornas omfattning och att de ges med en tanke bakom.

Lärarna i åk 2 ger i regel färre läxor, som är mindre omfattande än för de äldre. Båda har individualiserad läxläxa i sina klasser. I den ena klassen väljer barn och föräldrar böcker helt fritt och läser tillsammans hemma. Hur de läser kan variera, barnet kan läsa för föräldern eller tvärtom och de kan även turas om att läsa. I den andra klassen har de läst valda småböcker och så småningom gått över till en läsläxa, där omfattningen varierar från barn till barn. I denna klass ges även en matteläxa, som består av ett häfte som skolans lärare utarbetat. Eleverna går fram i sin egen takt. I den andra klassen planeras för matteläxa och stavningsläxa längre fram. Nu ges endast läsläxa, av olika orsaker. En av lärarna tycker att ungefär en kvart per dag är rimlig tid för läxan, medan den andra vill att de lägger 10-15 minuter på läsning förutom tiden för andra läxor. Det är svårt att sätta en övre gräns, det är så individuellt, menar hon. *”De gör så gott de kan, då kan jag inte begära mer.”*

5.1.3 Uppföljning

Fråga 4

Värdet av uppföljning av läxorna är alla överens om. Att eleverna får en chans att visa vad de gjort, få bekräftelse, uppskattning och att någon bryr sig om vad de gjort nämns av lärarna. Genom att följa upp läxan visar man att den är betydelsefull annars finns en risk att de lär sig att läxan inte är så viktig menar flera stycken. En lärare menar att det är nonchalant mot ett barn att inte följa upp läxan. Det är lika viktigt som att de gör läxan. Två lärare trycker på hur viktigt det är att barnen känner att de lyckas med läxan och får känna sig duktiga. Hur uppföljningen sker varierar beroende på läxans art. Det kan vara att läsa högt för läraren eller en kompis, skriva glosorna, berätta för klassen, visa för läraren eller gå igenom tillsammans i gruppen. De yngre barnen är också noga med att visa

läxan och tar det på stort allvar. För att uppföljningen ska fungera krävs det att man planerar för den menar alla. Vilket inte alltid är så lätt att genomföra och olika lösningar framskymtar. En lärare sitter alltid i en soffa när hon följer upp och då vet eleverna att det är eget arbete som gäller och ingen får störa dem i soffan. Några tar hjälp av speciallärare vid dessa tillfällen. En annan delar upp och tar olika grupper olika dagar. En av lärarna i åk 4 har dessutom en planerings och utvärderingsbok, där eleverna varje vecka skriver hur arbetet med läxan gått och där föräldrarna dessutom har möjlighet att skriva en kommentar.

5.1.4 Resultat/effekt av läxor

Fråga 5

Om läxorna ger det resultat eller den effekt lärarna förväntar sig är svårare att få fram svar på. Här handlar det mera om en känsla lärarna har och förväntningar, som lärarna har på eleverna. De som ger läsläxa upplever att den ger en positiv effekt på läsning, som man inte uppnått annars och speciellt för de barn som har någon svårighet i läsning. En stunds intensiv träning varje dag ger resultat. Att få känna ett flyt i läsningen ger en sporre att vilja gå vidare, säger en lärare. En av lärarna i åk 2 tror inte att läxan har någon större betydelse i fråga om kunskaper och färdigheter. Det är först senare som den får det. Engelskläxa i form av glosor ger resultat tycker båda lärarna i åk 4. En av lärarna är övertygad om läxans effekt, men menar att det tar olika lång tid att hitta rätt och att det handlar om att lära sig hur man bäst lär sig. Resultatet av läxan kopplar lärarna till elevernas möjlighet att få hjälp hemma. Alla har eller har haft elever som har svårigheter att få hjälp hemma. Vare sig det rör sig om konflikter runt läxan, brist på tid, svårt att få lugn och ro hemma eller annat så märker lärarna att det förväntade resultatet uteblir.

5.1.5 Dialog skola - hem

Fråga 6

Läxor tas regelbundet upp till diskussion av alla lärarna både på föräldramöten och på utvecklingssamtal. På föräldramötena informerar lärarna om arbetet med de olika läxorna mera generellt. En lärare utvecklar sina tankar kring att vi talar olika språk lärare och föräldrar. Hon har upplevt att det som är självklart för henne inte alls är det för föräldrarna och att hon måste vara mycket tydligare och förklara på annat sätt för att det inte ska bli missförstånd. För henne var det självklart att de engelska glosorna skulle eleverna kunna skriva och veta betydelsen av. Vilket inte alla föräldrar förstod. På frågan om föräldrarnas möjlighet att hjälpa sina barn, nämner alla att de upplevt svårigheter runt matematiken. På en skola anordnar man en speciell mattekväll för föräldrarna. En lärare ber föräldrarna skriva i boken om de inte kan förklara och säger att det är

hennes uppgift att göra det i skolan. Läxan ska inte vara något nytt som de inte behärskar. En lärare slutade ge matteläxa, för att hon kände att det inte fungerade som hon tänkt. Glosläxan är en läxa som många föräldrar känner sig trygga med från sin egen skoltid. Den är enkel att förklara och den är begränsad. Att utnyttja föräldrarna som en resurs, med den erfarenhet de har är viktigt menar en av lärarna.

På utvecklingssamtalen diskuteras läxorna för den enskilda eleven. För de allra flesta eleverna fungerar läxorna bra men det verkar finnas någon/några i varje klass där situationen ser annorlunda ut. Konflikter hemma runt läxan ser en lärare som ett stort problem, för då förfelas hela syftet med läxan. Hon har märkt att om föräldrar och barn inte kommer överens hemma kan det leda till en ond cirkel och det kanske blir bestraffningar i värsta fall. Hon har ibland löst det med att själv sitta med elever efter skoldagens slut. Andra nämner barn som är på fritids till kl. 18 och hur svårt det är för föräldrarna att orka och hinna med läxan. Då finns det möjlighet att få hjälp på fritids. För somliga barn är det svårt att få lugn och ro hemma och då försöker lärarna hitta andra lösningar. På en av skolorna går många elever på kyrkans fritids och där kan läxor göras. En av lärarna påpekar hur viktigt det är att föräldrarna inte ska känna sig dåliga för att det inte fungerar med läxan. Lärarna strävar efter att hitta individuella lösningar i de fall det inte fungerar runt läxläsningen.

Föräldrar ber inte särskilt ofta om råd hur de ska hjälpa sina barn med läxan. Några av lärarna säger att det händer att de får samtal. En lärare brukar fråga på utvecklingssamtalen: *"Hur gör du/ni när ni läser läxan?"* För att på så sätt få igång ett samtal om olika sätt att ta sig an läxan. Lärares och elevers möjlighet att påverka läxans innehåll är beroende av vilken typ av läxa det är. Vissa läxor är mer styrda medan alla lärarna i undersökningen försöker ha någon friare läxa, där eleverna kan välja bok själv, artikel eller skriva om det som intresserar dem. Läxans omfattning diskuteras lärarna på utvecklingssamtalen och det finns föräldrar som vill ha mer läxa medan andra tycker att det är för mycket. Det stora flertalet är nöjda med den nuvarande omfattningen upplever lärarna. Alla lärarna har stött på olika synpunkter från föräldrar och försöker möta dem utifrån elevens perspektiv, det vill säga behov och förutsättningar.

5.1.6 Inställning till läxor

Fråga 7

Lärarna i åk 2 uppfattar att de flesta elever är positiva till läxor. I en klass tyckte eleverna att de fick vänta för länge på läxor. Läxorna verkar viktiga för identiteten som skolelev för yngre barn. Det är inte ovanligt att barn vill ta hem och göra frivillig läxa. En av lärarna är fundersam om det positiva gensvar om läxor hon fått av eleverna på utvecklingssamtalen verkligen är ärligt. *"Vågar de alltid säga vad de tycker eller säger de det som de tror jag som lärare vill höra?"* För de äldre eleverna varierar inställningen mera upplever deras lärare. En av lärarna

tycker att eleverna är ganska nöjda och menar att deras inställning är kopplad till vilken vana och rutin de har runt läxor. Hennes uppgift är att träna in dem i goda studievvanor och då tror hon att läxorna upplevs mera positiva. Att de får känna att de lyckas och uppleva framgång är stärkande säger hon. Den andra läraren menar att läxorna inte ifrågasätts särskilt mycket av eleverna. Skulle de vara utan läxor en vecka är det ingen som skulle klaga. Hon poängterar att det inte får bli för betungande med läxorna.

Alla lärarna tycker att de flesta föräldrar har en positiv inställning till läxor. En lärare tror att föräldrarna är så inställda på läxor och att de hör skolan till. En annan menar att de flesta föräldrar känner en trygghet i och med läxan. De får en uppfattning om vad barnen gör i skolan och kan anknyta till det hemma.

5.1.7 Pedagogiska diskussioner om läxor

Fråga 8

Läxor är inte föremål för stora pedagogiska diskussioner på de skolor lärarna arbetar på. Om de tas upp är det inte ofta och handlar då främst om omfattning och innehåll. Två av lärarna uppger att de gör på sitt sätt och att det inte blir tillfälle att diskutera med kollegor. *”Vi har så olika metoder, vi är olika och jobbar på olika sätt.”* De andra två anser att på deras skola är de rätt överens och har en gemensam policy runt läxor. *”Vi är en liten skola så vi har nära till varandra”* säger en lärare.

5.2 Föräldraenkät

Enkäten delades ut till 86 föräldrar totalt och av dessa kom 68 tillbaka, vilket innebär ett bortfall på 20 % totalt. I de respektive klasserna var bortfallet 48 %, 27 %, 17 % och i en klass 0 %. I många enkäter har föräldrarna skrivit egna kommentarer till frågorna. Några föräldrar har avstått att ge svar på en del frågor. De har då uppgett att de inte vet eller inte har någon uppfattning. I de sista tre frågorna ombads föräldrarna komma med egna synpunkter och även här har en stor del skrivit egna kommentarer. Under varje rubrik anges vilka enkätfrågor som behandlas. Resultatet av svaren på de två sista frågorna, nr 22 och 23, har förts till lämplig kategori och analyserats i detta sammanhang. De olika klasserna benämns i tabellen från A till D och siffran efter anger årskursen. Alla resultat anges i procent.

5.2.1 Syfte och betydelse för lärandet

Fråga 1, 2 och 21

Två syften framkommer tydligare när föräldrarna bedömer vilka syften de anser att skolan har med att ge läxor. Dessa är att lära sig ta ansvar och arbeta självständigt samt befästa kunskaper och träna färdigheter. (Se tabell 1) I det totala resultatet är ansvar och självständighet viktigast. I två av klasserna är det ansvar och självständighet som anses viktigast, medan kunskaper och färdigheter bedöms som viktigare i tredje klassen och i den sista klassen bedöms de båda alternativen som lika viktiga. Det tredje syftet som framkommer är att föräldrarna ska få inblick i skolarbetet. I en klass upplevs hinna ikapp av nästan en femtedel, som ett viktigt syfte från skolans sida. Endast tre föräldrar har egna kommentarer runt skolans syfte med att ge läxor. En av dem skriver att skolan upplyst honom när han frågat om syftet, att läxor är för att vänja sig vid högstadiet och gymnasiet.

Tabell 1. Syften som föräldrarna tror att skolan har med att ge läxor

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt%
Att lära sig ta ansvar och arbeta självständigt	34	27	38	34	33
Befästa kunskaper och träna färdigheter	28	29	32	34	31
Hinna ikapp	3	18	7	5	9
Föräldrarna ska få inblick i arbetet	24	16	21	18	19
Tillfälle till kontakt och komm. förälder-barn	10	8	0	7	6
Inget bestämt syfte	0	2	0	0	1
Vet inte	0	0	0	0	0
Annat	0	0	2	2	1
Summa	100	100	100	100	100

När föräldrarna själva får uppge vilket syfte de anser som viktigast dominerar ansvar och självständighet och kunskaper ännu mer. (Se tabell 2) I de olika klasserna varierar dock platserna dem emellan. Att befästa kunskaper och träna färdigheter placeras som nummer ett av en åk 2 och en åk 4. Övriga klasser placeras ansvar och självständighet längst upp. I en klass anser 67 % av föräldrarna det som viktigaste syftet. I den klass där föräldrarna trodde att hinna ikapp ansågs av skolan som ett viktigt syfte får det inget stöd av föräldrarna. I en av åk 2 uppger föräldrarna att det är lika viktigt att få inblick i skolarbetet som att lära sig ta ansvar och det överensstämmer väl med uppfattningen om skolans syfte. Övriga framhåller inte alternativet inblick i skolans arbete.

Kommentarer från föräldrarna: *”Att lära sig ta ansvar är viktigt för fortsatt skolgång och senare i arbetslivet. Träna färdigheter stärker självkänslan. Läxan är viktig för att få in en studieteknik och lära sig hur kunskap nås. Träna färdigheter, eftersom det inte finns tid i skolan till det. Läxorna blir ett sätt för föräldrarna att följa skolarbetet, eftersom vi inte har möjlighet att delta så ofta. Läxor för att kunna coacha barnet i arbetet, få insikt och skapa intresse för skolans arbete.”*

Tabell 2. Läxans viktigaste syften enligt föräldrarna

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt %
Att lära sig ta ansvar och arbeta självständigt	25	45	36	67	43
Befästa kunskaper och träna färdigheter	42	40	50	27	41
Hinna ikapp	0	0	9	0	3
Föräldrarna ska få inblick i arbetet	25	10	5	0	9
Tillfälle till kontakt och kommunikation, förälder-barn	8	0	0	0	1
Inget bestämt syfte	0	5	0	0	1
Vet inte	0	0	0	0	0
Annat	0	0	0	7	1
Summa	100	100	100	100	100

Läxan kan även bidra till andra bieffekter menar en del av föräldrarna i undersökningen. *"Läxan skapar nyfikenhet och vilja att söka information framöver."* Flera för fram att läxan ger tillfälle till egen tid med just det barnet och tillfälle till samtal om andra viktiga frågor för barnet. *"I dagens stressade samhälle ger läxläsning föräldrar och barn en legitim stund att umgås och diskutera med varandra."* Barnen kan få tillfälle att visa sig duktiga och därmed stärks självkänslan menar en del och kan leda till fördjupat intresse.

5.2.2 Innehåll och omfattning

Fråga 3, 11 och 14

Läxornas innehåll och omfattning varierar mellan de olika klasserna, vilket framgick tidigare av resultatet av lärarintervjuerna. I tre av klasserna uppfattar föräldrarna barnens läsläxa som en positiv läxa ur lärandesynpunkt, framgår det av tabell 3. I den fjärde klassen ges inte någon speciell läsläxa för närvarande. Möjligtvis är det därför den får låga siffror. I den klassen har föräldrarna en något jämnare uppfattning om läxorna. Här framstår ingen läxa som klart mer positiv. Bland föräldrarna i de båda lägre årskurserna är det förutom läsläxa även matteläxa som är viktig anser föräldrarna och engelskläxa bland de äldre. Även skriv och stavningsläxa är positiva ur lärandesynpunkt.

Några vanliga föräldrakommentarer: *"Läxor i basämnen är viktiga. Tabellträning och engelska för att automatisera, söka information för kreativitet, nyfikenhet och upptäckarglädje. Alla läxor är viktiga och att de varierar. Intervjuer är ett bra sätt att möta andra, att lära sig våga prata i olika sammanhang."*

Tabell 3. Uppfattning om positiva läxor ur lärandesynpunkt

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt %
Läsläxa	36	33	29	9	26
Skrivuppgifter	18	8	10	16	12
Räkna i mattebok	25	27	12	20	20
Tabellträning	7	6	7	9	7
Engelska	4	4	17	18	12
Stavningsläxa	7	12	16	11	12
Söka information ex. i tv eller tidningar	4	8	7	11	8
Intervjuer	0	2	2	5	2
Andra läxor	0	2	0	0	
Summa	100	100	100	100	100

Överlag är de flesta föräldrar nöjda med innehållet i de läxor deras barn får. I en klass uppger alla sig vara nöjda. I två av klasserna är över 80 % nöjda, medan i den fjärde klassen är 60 % nöjda. I denna klass har barnen för närvarande en läsläxa och matte ibland för att räkna ikapp. Några föräldrar nämner särskilt läxläxa, som en bra läxa, i sina kommentarer. En förälder uppskattar uppföljningen och lärarens kommentarer, medan i en annan klass är uppföljningen mindre bra enligt en förälder.

Även omfattningen av läxor är de flesta föräldrar nöjda med. Endast ett fåtal tycker att deras barn får för mycket. Däremot tycker några fler att deras barn ska ha mer läxa. De flesta av dem återfinns i den klass som var minst nöjd med innehållet. Inte många ger egna kommentarer till frågan om omfattning och innehåll. En förälder känner sig kluven i fråga om omfattning. Ibland är det för mycket och hon/han anser att barnen har nog lång arbetsvecka och behöver sin lediga tid. Fler individuella läxor förs fram av några föräldrar.

5.2.3 Inställning till läxa

Fråga 4 och 15

Läxor är viktiga för barns lärande tycker det stora flertalet av föräldrarna i denna undersökning. Hela 87 % tycker att läxorna är mycket viktiga eller viktiga. Mindre viktiga uppger 12 % och en förälder anser att de är oviktiga. Argument som framkommer från föräldrarna för läxor är: *Eftersom det inte verkar finnas tillräckligt med tid i skolan för elevernas arbete. Det kan vara lättare att koncentrera sig hemma i lugn och ro och barnet kan ägna längre sammanhängande tid åt uppgiften.* De kritiska argumenten handlar om övertid och barnens behov av tid fri från krav. *"Ingen som jobbar skulle acceptera planerad övertid. Förläng hellre skoldagen."* En annan förälder uttrycker sig så här: *"Är lite rädd att barnen lär sig ta med arbetet hem. Livet skall bestå av tomrum också inte bara produktivitet."*

Föräldrarna i denna undersökning vill att deras barn ska ha läxor. Över hälften, 54 %, önskar 2-3 läxor i veckan. Det är bara i en av åk 2 där 45 % uppger sig vara nöjda med en läxa i veckan. En förälder säger sig vilja vara utan läxa, men i kommentarer i slutet av enkäten är det några till som kan tänka sig att slopa läxan. Några föräldrar till barn i åk 4 önskar läxa varje dag. Det stora flertalet av föräldrarna säger sig uppskatta den tid, 4-7 dagar, barnen har till förfogande för läxan. På så sätt är det lättare att planera in i förhållande till barnens fritidsaktiviteter.

5.2.4 Läxarbete i hemmet

Fråga 6, 7, 8, 16, 9, 12, 13 och 17

Av undersökningen framgår att alla föräldrarna har alltid eller oftast möjlighet att hjälpa sina barn med läxan. Ingen svarar att de aldrig eller sällan har möjlighet till det. Likaså tycker flertalet att det är föräldrarnas uppgift att hjälpa sitt barn med läxan. Drygt hälften tycker att det alltid är det, medan 37 % anser att det ibland är föräldrarnas uppgift att göra det. En tredjedel uppger att deras barn klarar sin läxa på egen hand medan 59 % klarar läxan ibland. Några få barn behöver alltid hjälp med sin läxa. Barnens önskan om att få hjälp stämmer väl överens med föregående siffror. Av de yngre barnen är det hälften som alltid vill ha hjälp menar föräldrarna. Av kommentarerna framgår att många föräldrar sitter med bredvid när barnet gör läxan. De kan då ge hjälp och stöd, samtidigt som det blir tillfälle till samtal och delaktighet i skolarbetet. De begränsningar i möjligheter som föräldrarna nämner är bristen på tid när båda yrkesarbetar och kommer hem sent eller familjerna har flera barn som behöver hjälp. En förälder beskriver kvällarna som fulltecknade med läsläsning med sina två barn.

De flesta läxor vållar inte föräldrarna några svårigheter när de ska hjälpa sina barn. Den läxa som 25 % av föräldrarna upplever som svår att hjälpa sitt barn med är nästan uteslutande matteläxa. Även lärarna vittnar om svårigheter med den läxan. För att läxläsningen ska fungera bra menar flera föräldrar att den måste vara förberedd i skolan. Detsamma framkom också från lärarhåll. Muntligt förklarade uppgifter, åtminstone för yngre barn, kan lätt missförstås menar en förälder.

Läxor påverkar på olika sätt familjens vardag framkommer i min undersökning. Den tid som föräldrarna hjälper sina barn varierar för det stora flertalet från mindre än en timme till 2 timmar per vecka. (Se tabell 4) Nästan hälften, 49 %, uppger att de ägnar 1-2 timmar i veckan åt barnens läxa. 15 % av föräldrarna ägnar läxan 3-4 timmar i veckan. Det innebär mer än den halvtimme per skoldag som några av lärarna uppgav som rimlig tid.

Tabell 4. Tid som föräldrarna hjälper sitt barn med läxor

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt %
Mindre än 1 timme/vecka	36	30	24	47	33
1-2 timmar/vecka	64	45	52	40	49
2-3 timmar/vecka	0	20	19	13	15
3-4 timmar/vecka	0	5	0	0	1
Mer än 5 timmar/vecka	0	0	5	0	1
Summa	100	100	100	100	100

Den tid som uppges av föräldrarna uppfattas till mycket stor del, 97 %, som rimlig tid för läsläsning. De få föräldrar som inte anser det vara rimlig tid uppger i kommentarer att de har flera barn att hjälpa eller har en lång arbetsdag. Även om tiden för läxor anses som rimlig innebär det inte att läxorna är konfliktfria, enligt tabell 5. En fjärdedel tycker att konflikter uppstår mycket ofta eller ganska ofta kring läxan. Enligt föräldrarna beror det på att barnen vill göra annat, är trötta, tiden är knapp eller att föräldrar och barn har olika uppfattningar om hur läxan ska utföras och då främst i matematik. Övriga föräldrar säger att konflikter aldrig uppstår eller nästan aldrig.

Tabell 5. Konflikter hemma i samband med läxa

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt %
Mycket ofta	0	10	14	6	9
Ganska ofta	9	20	19	13	16
Nästan aldrig	91	45	57	63	60
Aldrig	0	25	10	19	15
Summa	100	100	100	100	100

5.2.5 Dialog mellan hem och skola

Fråga 18, 19, 20 och 10.

Läxor tas upp på föräldramöten och i samband med utvecklingssamtal berättade alla lärarna. En tredjedel av föräldrarna uppger att de aldrig blivit informerade om själva syftet med läxan, samtidigt som nästan 40 % säger att de fått information om syftet ofta eller ibland. Helt klart är att uppfattningarna varierar om den information de fått. Någon förälder uppger att hon/han själv frågat om syftet och andra säger att de inte vet om de fått information. De som fått information har fått den i samband med föräldramöten och/eller utvecklingssamtal eller vid besök i klassen. Ett flertal föräldrar anger att läsläxan har de fått ordentlig information om. En förälder säger "Varför läxor vet man ändå".

Tabell 6. Föräldrars uppfattning om de fått information av skolan om läxans syfte

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt%
Ja, ofta	27	20	10	7	15
Ja, ibland	27	30	25	21	24
Sällan	27	35	30	36	27
Aldrig	18	15	35	36	33
Summa	100	100	100	100	100

Vid en tidigare fråga om någon läxa var svår att hjälpa barnet med angav 25 % av föräldrarna det och då framförallt matteläxa. När föräldrarna tillfrågas om de önskar råd från skolan om hur de kan hjälpa sitt barn med läxan framkommer att många fler önskar det stödet (se tabell 7). I en klass är det 80 %, medan i en annan 19 % som känner behov av råd. I de båda andra klasserna är fördelningen mera jämn. I kommentarerna skriver några föräldrar att de ringer till klassläraren om de behöver råd eller att man försöker så gott det går hemma. Någon förälder är osäker på hur läxan ska utföras och önskar tydlig information härom. Andra tror sig kanske behöva råd längre upp i åldrarna.

Tabell 7. Föräldrars önskemål om råd för att hjälpa sitt barn med läxan.

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt%
Ja	45	80	43	19	46
Nej	55	20	57	81	54
Summa	100	100	100	100	100

De flesta föräldrarnas uppfattar att de sällan eller aldrig har möjlighet att påverka innehåll, utformning och omfattning av läxan. I de båda tvåorna tyder siffrorna på att några fler tycker sig ha denna möjlighet till påverkan. I kommentarerna framkommer inte så stora behov att påverka. Några föräldrar säger sig lita på läraren och andra menar att de nog skulle kunna om de ansåg att behov finns. De som är med och påverkar gör det framförallt i samband med utvecklingssamtal eller annan kontakt. Barnens möjlighet att påverka läxans innehåll, utformning och omfattning upplevs inte heller så stor av föräldrarna. (Se tabell 8) Knappt hälften menar att barnen sällan har den möjligheten, utom i en av åk 4 där 58 % anser att barnen ofta har möjlighet att påverka läxan innehåll mm.

Tabell 8. Föräldrars upplevelse av sitt barns möjlighet att påverka läxans innehåll, utformning och omfattning.

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt%
Mycket ofta	11	0	0	0	2
Ofta	11	21	0	58	21
Sällan	44	53	50	8	41
Aldrig	33	26	50	33	36
Summa	100	100	100	100	100

5.2.6 Barn i svårigheter

Fråga 5

Av undersökningen, (se tabell 9), framgår att ungefär en tredjedel av föräldrarna uppger att deras barn har svårigheter i något ämne, varav två har stora svårigheter. En av dessa vill inte ha läxor alls. ”Skoldagen kan vara jättetung för barn med problem, därför tycker jag att hemmet i stor utsträckning ska vara en fristad från skolarbete.” Flera föräldrar kommenterar sina uppgifter med att hemma blir det mer lugn och ro och att deras barn kan koncentrera sig bättre. En förälder efterlyser bättre anpassat läsmaterial för sitt barn. Vidare uppger två föräldrar att klassens storlek medför att deras barn inte får den hjälp de behöver.

Tabell 9. Föräldrars uppfattning om barnet har speciella svårigheter i något ämne

	A2%	B2%	C4%	D4%	Totalt%
Ja mycket stora	9	5	0	0	3
Ja, lite	9	35	33	31	29
Nej	82	60	67	69	68
Summa	100	100	100	100	100

För få en tydligare bild av hur det ser ut för barn i svårigheter lyftes ett antal av frågorna ut, (nr 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 och 19) och jämfördes mot det totala materialet. De frågor där det föreligger skillnad i resultatet var fråga 6, 9, 12, 15, 16 och 17. För de övriga frågorna var det ingen nämnvärd skillnad. Läxorna är viktiga för barns lärande tycker också denna grupp föräldrar och de har alltid eller oftast möjlighet att hjälpa sitt barn. Uppfattningen om läxor som är positiva ur lärandesynpunkt visar inte på någon skillnad och de allra flesta är även här nöjda med innehållet i läxorna. Färre av barnen i denna grupp klarar läxan på egen hand och vill ha hjälp i större utsträckning, 43 % uppger att de alltid vill ha hjälp med läxan och 57 % ibland. Föräldrarna lägger också ner mer tid på att hjälpa sitt barn med läxan, men den tiden uppfattas av de flesta trots det som rimlig tid. Fler i denna grupp, 48 % jämfört med 27 % i totala materialet, vill ha en läxa varje vecka. Att vissa läxor kan vara svåra att hjälpa sitt barn med är det fler som upplever, en tredjedel gör det mot en fjärdedel i hela materialet. Det är återigen matten som nämns, men även läsläxan när barnet inte är intresserad upplevs som svår, skriver en förälder. Undersökningen tyder på att konflikter är mera förekommande i samband med läxan för de föräldrar som har barn i svårigheter. Nästan hälften, 43 %, uppger att det uppstår konflikter mycket ofta eller ofta, medan siffran i totala materialet var 25 %. Sammanfattning av jämförelsen visar att de områden där det föreligger skillnad är, konflikter runt läxan, barnets behov av hjälp, råd från skolan samt tid för läxan.

5.3 Övergripande analys av resultatet

Läxornas syfte råder det inte någon större oenighet om mellan lärare och föräldrar. Båda grupperna menar att läxor kan ha flera olika syften och de två syften som dominerar är att lära sig ta ansvar och arbeta självständigt samt befästa kunskaper och träna färdigheter. Från föräldrahåll förs även läxans betydelse för föräldrar att hålla kontakt med skolan fram. Läxans betydelse för lärande är svår att mäta. Här handlar det mera om en känsla och en tro på läxans betydelse. Lärarna menar att läxan ska ses som ett komplement till den övriga undervisningen och några hävdar att behovet av läxa är kopplat till situationen i skolan idag, med stora grupper och oro. Liknande tankegångar kommer från föräldrahåll. Läxan behövs för att få den extra tid och nötning som visst lärande fordrar, det gäller framförallt läsning, engelska och tabellträning, menar lärarna. Även föräldrarna till de yngre barnen värderar läsläxan högt ur lärandesynpunkt, men också att räkna i mattebok är positivt anser de. För att en läxa ska få en positiv betydelse för lärandet är det viktigt att den följs upp säger lärarna. En annan viktig aspekt är att föräldrarnas stöd behövs för att göra läxan. Läxan sätts av några föräldrar och lärare in i ett långsiktigt perspektiv. De menar att läxan förbereder för och lägger en grund för framtida lärande. De flesta föräldrar och lärare är överens om att läxor ska barnen ha, men i rimlig omfattning och med ett väl förberett innehåll, som knyter an till det man håller på med i skolan. Några få föräldrar är kritiska och tveksamma till läxan och menar att barnen behöver sin fritid för annat än skolarbete. Innehållet och omfattningen ser ut att vara relativt väl anpassat efter elevernas olika förutsättningar tycker både lärare och föräldrar. Kritik framkommer från ett antal föräldrar runt innehåll och omfattning. Föräldrarna i undersökningen uppger att de har goda möjligheter att hjälpa sina barn med läxorna. Några av lärarna har elever som har svårigheter att få hjälp hemma. Många barn både behöver och vill ha stöd runt läxan. Uppfattningen om hur dialogen är mellan hem och skola runt läxor går isär. Lärarna säger sig ha informerat om läxor, medan många föräldrar inte tycker sig fått information, samtidigt som andra har erhållit information. Lärarna uppger att föräldrar inte ofta frågar om råd, medan hälften av föräldrarna säger sig vilja ha råd från skolan om hur de ska hjälpa sitt barn med läxan. Hur läxan påverkar familjens vardag ser olika ut. Läxans upplägg kan ge möjlighet för föräldrar och barn att planera in när den ska göras. Läxläsningen kan leda till en trevlig stund tillsammans för barn och föräldrar, men inte för alla framkommer det. Konflikter av olika anledningar är inte ovanliga i samband med läxläsning visar min undersökning.

6. Diskussion

I diskussionen har jag utgått ifrån resultatet av intervjuer och enkäter och kopplat det till litteraturstudierna i bakgrunden.

6.1 Syfte med läxor

Läxor har inte bara ett syfte utan flera olika. Dessa kan variera mellan olika läxor och även beroende på elevernas ålder. En och samma läxa kan ha flera syften. Hellsten (1997) lyfte fram åtta olika betydelser som han hittat i litteraturen. Dessa betydelser kan kopplas ihop med syftet och jag har också funnit dem alla mer eller mindre i min undersökning. De syften som framstod som mest betydelsefulla både bland lärare och föräldrar är att befästa kunskaper och träna färdigheter samt att lära sig ta ansvar och arbeta självständigt. Detta kallar Hellsten för förberedelse, det vill säga en förberedelse för högre stadier. De andra syftena bedöms inte som lika betydelsefulla i min undersökning. Syftet att få inblick i barnets skolarbete, som nämns av en grupp föräldrar, ser jag mer som en bieffekt av andra syften med läxan, det får inte bli ett huvudsyfte. Jag tycker mig se att syftet med läxor inte alltid är tydligt för inblandade parter. Enkätsvaren visar att lärarnas syfte med läxor inte alltid står klart för föräldrarna. Hellsten m.fl. hävdar att läxor ofta ges slentrianmässigt och utan bestämt syfte. Min undersökning stödjer inte helt detta påstående. Däremot anser jag att läxor borde diskuteras mera av alla inblandade om vi vill att de ska fungera som en bra arbetsmetod.

6.2 Betydelse för lärande

Forskningen är långt ifrån enig när det gäller läxans betydelse. Cooper (2001) fann i sin forskning att för yngre barn har läxan ingen effekt, medan den däremot har det för äldre barn. För att läxor ska ha någon betydelse för lärandet framstår några faktorer som viktiga visar min undersökning. Dessa är förberedelse av läxan, innehåll och utformning, föräldrastöd samt uppföljning. Lärarna, men i viss mån även föräldrarna, pekar på att läxan inte ska innehålla nya moment. Läxan ska bygga på det arbete som gjorts i skolan och medverka till en fördjupning. Innehållet ska förutom att det knyter an till det som är aktuellt i skolan även anpassas till varje barns förutsättningar och behov. Föräldrastödet har stor betydelse och många barn både vill och behöver ha detta stöd, visar min undersökning. Uppföljningen är den sista faktor som lärarna trycker hårt på. Genom uppföljning visar vi eleven att dess arbete är viktigt och på så sätt främjas lärande menar lärarna. Internationell forskning har visat att läxor som följs upp ger bättre resultat och det finns även forskning som visar på vikten av föräldrastöd. Genom förberedelse, föräldrastöd och uppföljning sker ett samspel med andra och just samspelets betydelse betonade Vygotskijs enligt Doverborg m.fl. (1992), som betydelsefullt för lärande. För barn med inlärningssvårigheter

kan läxor vara positiva menade Cooper (2001) i sin forskning, men det krävs att faktorer som förberedelse och planering, anpassade uppgifter samt föräldraengagemang samspelar. Jag tycker mig se att dessa faktorer är viktiga för alla barn men har störst betydelse för barn i svårigheter. Av undersökningen framgår också att både föräldrar och lärare tycker att vissa läxor har större betydelse. Det gäller främst uppgifter som läsning, glosor och tabellträning, som kräver en stunds övning varje dag. Tid och resurser finns inte för den träningen i skolan idag menar båda grupperna. Av erfarenhet vet jag att det är svårt att få ovanstående faktorer att samverka för att läxan ska få en betydelse för lärandet. När nu detta är svårt borde skolan kunna organiseras på ett annat sätt för att främja lärande på bästa sätt. Tid och resurser har säkert betydelse men ibland handlar det också om att tänka i nya banor. Det gör också på många håll, där lärarna helt enkelt har blivit tvingade att prioritera barnens hälsa och välbefinnande (Skolhälsovård 2000) för att kunna bedriva undervisning.

6.3 Innehåll och omfattning

Lpo94 talar om fyra olika slags kunskap: fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet. De läxor som är vanligast i min undersökning kan sägas handla om fakta och färdighet. Det är också dessa läxor som i viss mån kan begränsas och känns trygga och välbekanta för föräldrarna. De flesta föräldrar är också nöjda både med innehåll och med omfattning av läxorna. Det framgår att både innehåll och omfattning ändras med stigande ålder. Ett fåtal har synpunkter och dessa bör skolan ta till vara anser jag. Mest handlar det om tiden för läxa i förhållande till familjens vardag, medan några efterlyser annat innehåll. I Skolakuten (2000) ansåg Frost att läxan bland annat är orättvis. Ja, det kan den vara anser jag också, om den ser likadan ut för alla barn. En rättvis läxa tar hänsyn till varje barns förutsättningar och behov. Undersökningen visar att lärarna försöker anpassa läxans innehåll och även omfattning efter varje barns förutsättningar. Att kunna göra det kräver att man som lärare är väl insatt i varje barns behov och förutsättningar och det kan ta tid. När en lärare tar emot en ny klass är den första tiden en provotid. Då tycker jag det är viktigt att ta hjälp av föregående lärare, föräldrar och eleven själv för att inte göra fel. Att misslyckas med sin läxa är inte stärkande. Det är viktigt med en kontinuerlig dialog mellan alla inblandade parter. Förutsättningarna för barn kan variera över tid, därför får innehåll och omfattning inte låsas fast utan följa varje barn. En god idé till dialog kan vara att använda den planerings och utvärderingsbok som en lärare i min undersökning gör.

6.4 Inställning till läxa

Inställningen bland både föräldrar och lärare är att läxa är viktig. De allra flesta föräldrar vill att deras barn ska ha läxa. Även lärarna tror på läxan som ett komplement till undervisningen i skolan. Framförallt tycker jag mig se att läxan sätts i ett långsiktigt perspektiv. Både föräldrar och lärare blickar framåt mot

högre årskurser och arbetsliv samt pekar på läxans förberedande roll. Läxan är för de flesta självklar och hör samman med skolan. Hellsten (1997) säger att läxan sällan ifrågasätts, vilket jag håller med om. Läxan står för någon slags trygghet i en värld fylld av snabba förändringar. Läxan kan säkert i många familjer vara ett tillfälle för barn och föräldrar att umgås och kan kanske leda vidare till andra samtal. Läxans tvång ser ut att behövas i vissa familjer för att föräldrarna ska ta sig tid för sitt barn.

6.5 Läxarbete hemma

I stort sett alla föräldrar i min undersökning säger sig ha möjlighet att hjälpa sitt barn med läxan och de tycker också att det är föräldrarnas uppgift att göra det. En stor del av barnen både behöver och vill ha hjälp ibland. En mindre grupp behöver och vill alltid ha hjälp och det är framförallt de yngre eleverna. För de barn som alltid behöver hjälp tycker jag att man måste se över varför de alltid behöver hjälp. Beror det på innehåll, omfattning eller speciella svårigheter? Vad kan göras så att de kan klara någon liten del själva? De flesta läxor tycks inte vålla föräldrarna några bekymmer, utom matteläxa, som nämns av både föräldrar och lärare. Eftersom lärarna är medvetna om dessa svårigheter verkar man försöka hitta olika lösningar. Det kan vara i form av mattekvällar, andra slags matteläxor eller inga matteläxor alls. Här anser jag att det är viktigt att fundera över hur det fungerar för varje enskilt barn och resonera om matteläxan i samband med utvecklingssamtalen. Min egen personliga erfarenhet är att matteläxa är den som vållar mest konflikter och det tar kraft både från barn och från föräldrar. Jag tror att då kan syftet med läxan förfelas och barnet bygger upp ett motstånd både mot ämnet och mot läxor. Föräldrar ägnar läxan en hel del tid hemma och de flesta bedömer den tiden som rimlig. Hälften av dem ägnar mellan 1-2 timmar i veckan åt sitt barns läxa och övriga mer eller mindre tid. Läxan påverkar familjers vardag på olika sätt. Läxan innebär en tidsstruktur, som påverkar familjens liv och den innebär ett tvång som kan vara både positivt och negativt. Vidare finner jag att läxan ger tillfälle till gemenskap och omsorg. Detta överensstämmer med de betydelser som Hellsten (1997) fann i sina litteraturstudier. Några föräldrar ser läxan som en arbetsprestation och sätter in den i ett sammanhang i familjens vardag. Ser man läxan som en arbetsprestation måste man fråga sig hur rimlig den är efter en lång arbetsdag/skoldag. Skolan får inte bortse från denna aspekt och kräva det orimliga. Varje läxa i sig, för varje barn, är kanske helt rimlig, men tillsammans med allt annat i en familjs vardag kan läxan vara droppen som får bägaren att rinna över. Medverkar vi i skolan till att barns stress grundläggs redan i tidiga åldrar, samtidigt som vi arbetar med stressförebyggande metoder? Det tycker jag skolan borde fundera lite mer över. Om läxan sätts in i ett sammanhang för var och en kan det betyda att den kommer att se helt annorlunda ut för somliga barn. Ytterligare en påverkan på familjen är de konflikter som ungefär en fjärdedel av föräldrarna uppger förekommer ganska ofta eller ibland. Av kommentarerna framgår att konflikter bland annat beror på trötthet, olika uppfattningar hur läxan ska göras, dålig motivation eller intresse. Om föräldrar och barn hamnar i en ond cirkel behöver de få stöd utifrån. Det är angeläget att skolan uppmärksammar detta för att ge råd och stöd.

6.6 Dialog hem och skola

Dialogen om läxor mellan hem och skola ser olika ut och uppfattas även så av föräldrar. Delade meningar råder om den information föräldrarna får kring läxor. Lärarna informerar i samband föräldramöten och tar upp läxor på utvecklingssamtal. Hur ser den information ut som ges på föräldramöten? Är det en dialog eller enbart information där läraren berättar om läxans innehåll och omfattning? Lärare är experter på undervisning och föräldrar är experter på sitt barn (Grosin 2001), därför måste vi samarbeta. Skolverket (1998) skriver i sin rapport *"Vem tror på skolan"* att det är en medborgerlig rättighet för föräldrar att påverka sina barns skola och att föräldrar är en kraft att utnyttja. Eftersom läxan till stor del involverar föräldrarna måste alla ges möjlighet till en konstruktiv dialog menar jag. Det finns olika orsaker till varför det uppstår skilda uppfattningar om skolans information. Likväl som vi har barn med olika förutsättningar möter vi föräldrar med olika bakgrund och förutsättningar. Det ger oss anledning att ifrågasätta om skolans språk förstås av alla. En av lärarna pekade på missförstånd mellan skola och föräldrar därför att vi talar förbi varandra och tar saker för givna.

En stor del av föräldrarna upplever inte att de har möjlighet att påverka läxorna i någon nämnvärd omfattning. Vill de det frågar jag mig? Någon svarar att man litar på lärarens kompetens medan andra säger att de säkert får vara med och påverka om de vill. Om föräldrar ska vara med och påverka måste de ges förutsättningar därtill. Däremot uppger hälften av föräldrarna att de vill ha råd om hur man ska hjälpa sitt barn med läxan. Det finns dock skillnad mellan ett par klasser.

6.7 Pedagogiska diskussioner

Några stora pedagogiska diskussioner kollegor emellan förekommer inte på skolorna i min undersökning. Ett par av lärarna uppger att man har en någorlunda gemensam syn på läxor och gör ungefär lika, medan de andra gör på sitt sätt utan att diskutera så mycket med andra. Genom att samtala med andra kan man bli medveten om sina egna tankar och reflektera över varför man gör på ett visst sätt. Forskning visar att kunskap förändras när vi reflekterar över och kommunicerar den med andra. (Arwedson1998) Tyvärr finns idag inte tid för dessa samtal och reflektioner eller snarare är det så att vi inte prioriterar den tiden. Precis som Hellsten (Skolakuten 2000) säger är vi dåliga på att sortera bort utan istället stoppar vi in mer och mer. Detta anser jag gäller både för elever och för lärares tid. Tid för samtal, diskussioner och reflektion, inte bara om läxor, är jag övertygad om leder till en utveckling både på ett personligt och på ett yrkesmässigt plan. En dialog kan utveckla en ny förståelse och leda till nya handlingsstrategier. I samband med mina intervjuer fick jag belägg för mitt resonemang när ett par lärare uttryckte sig positivt om att få tillfälle att fundera runt läxan i samband med intervjuerna.

6.8 Barn i svårigheter

Av undersökningen framgår att en tredjedel av eleverna har svårigheter av något slag. Dessa barn behöver hjälp i större utsträckning med läxan än barn utan svårigheter och föräldrarna är också beredda att ge dem denna hjälp. De flesta föräldrarna är nöjda med innehåll och omfattning trots att de ägnar något mer tid än de som har barn utan speciella svårigheter. Konflikter är vanligare i gruppen barn i svårigheter och då måste man fundera på vad det beror på, när de flesta ändå säger sig vara nöjda med innehåll och omfattning. Jag tror att innehåll och omfattning måste sättas in i ett sammanhang. I skolan kanske det är helt rimligt för de flesta, men hemma efter en skol och fritidsdag är det inte rimligt. Då kan det kännas övermäktigt samtidigt som föräldrarna känner skolans krav på sig att hjälpa sitt barn med läxan. Då är konflikten inte långt borta och jag frågar mig om läxan verkligen har någon mening. Det är också tydligt att många föräldrar i denna grupp, nästan hälften, vill ha råd från skolan hur de ska hjälpa sitt barn med läxan. Det visar på en vilja att hjälpa och stödja sitt barn samtidigt som man känner sig osäker. Återigen tror jag att skolan måste vara tydligare och samtala mer om läxans syfte och de förväntningar skolan har på föräldrarna och sätta in dem i ett sammanhang för varje barn. Vi får inte glömma bort att lärare är pedagoger och föräldrar ska ha rätt att vara föräldrar. Läxan är bara en del i ett lärande som sker i många olika sammanhang. Cooper (2001) menade att läxans syfte skiftar i olika årskurser och att den är ett av flera sätt för lärande tillsammans med fotboll och scouter.

6.9 Metoddiskussion

Tiden för min undersökning medgav inte att genomföra både enkätundersökning och intervjuer för föräldragruppen. Om föräldraenkäterna hade kompletterats med intervjuer hade validiteten i undersökningen blivit högre. Materialet är också lite för begränsat för att kunna dra generella slutsatser, då skolorna där enkäter och intervjuer genomförts ligger i områden som inte kan sägas representera ett genomsnitt av svenska skolor. De intervjuade lärarna är alla kvinnor och har en lång lärarerfarenhet och har arbetat under flera läroplaner. Det skulle vara intressant att intervjua yngre lärare och även manliga och se om resultatet skulle skilja sig på något sätt.

6.10 Slutsatser

Utifrån resultatet av min undersökning drar jag följande slutsatser:

- De flesta föräldrar och lärare har en positiv inställning till läxan och tror på den som ett komplement till skolans övriga arbete. Läxan ses som en självklar del av skolan. Det är endast ett fåtal som ifrågasätter läxorna och sätter dem i relation till familjens vardag.
- Läxorna uppfattas som väl anpassade till elevernas förutsättningar beträffande innehåll och omfattning. De flesta föräldrar har goda möjligheter att hjälpa sina barn med läxan. Läxan ställer krav på familjen och dessa kan upplevas både positivt och negativt. Att kunna planera in läxan i förhållande till familjens övriga liv är viktigt. Läxan vållar konflikter i en del familjer och mest för dem som har svårigheter. Då motverkas läxans syfte och medverkar inte till elevens lärande.
- Det finns önskemål om råd från skolan om hur föräldrarna ska hjälpa sitt barn med läxan. En pågående dialog mellan hem och skola är viktig och föräldrarna måste ses som en resurs och experter på sitt barn, medan lärarna är pedagoger. Skolan kan inte utan vidare kräva en pedagogisk insats från föräldrarna. Föräldrarna har många synpunkter och tankar som inte kommer skolan till del. Det är viktigt att skapa förutsättningar för denna dialog.
- Även om läxan för det stora flertalet tycks fungera väl får skolan inte bortse från de elever, där läxans syfte inte infrias. Läxan måste för alla sättas i ett större sammanhang och särskilt för dem där svårigheter av olika anledningar finns. För barn i svårigheter är det särskilt viktigt med förberedelse och planering, föräldrastöd och uppföljning för att läxan ska få ett positivt resultat.
- Läxor borde diskuteras mera i ett större sammanhang ute på skolorna pedagoger emellan, för att få syn på sina egna tankar och hitta nya strategier för att skapa goda förutsättningar för barns lärande med eller utan läxor.
- Lärande sker i många olika sammanhang både i skolan och utanför den. Läxan kan fungera som en del i detta lärande för många barn men långt ifrån för alla. Därför gäller det att hitta lösningar som kan fungera för var och en.

Referenser

Arfwedson, Gerd. (1992). *Hur och när lär sig elever?* Stockholm: HLS Förlag

Cooper, Harris. (2001). *The battle over homework. common ground for administrators, teachers, and parents.* California: Corwin Press

Doverborg, Pramling & Qvarsell. (1987). *Inläring och utveckling.* Barnet, förskolan och skolan. Stockholm & Göteborg: Almqvist & Wiksell

Elever föräldrar lärare tycker om skolan: en resultatsammanställning av NU-projektets allmänna enkäter. (1990). Pedagogiska rapporter

En ny syn på barn och lärande. (2002). Skolhälsovården. Göteborg

Grosin, Lennart. *Alla föräldrar kan.* (2001). Stockholms universitet: Pedagogiska institutionen

Hellsten, Jan-Olof . (2001). *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt.* En studie av hur grundskoleelevers arbetsmiljö skapas - förändras – förblir som den är. Uppsala: Uppsala universitets bibliotek

Hellsten, J-O. (1997). *Läxor är inget att orda om.* Pedagogisk forskning nr.3 Uppsala universitet

Höjerback, i & Lööv, T. 1987. *Läxor finns dom?* En studie av skolvariabler från Mediapanel. Forskningsrapporter i kommunikationssociologi. Rapport nr. 8. Lunds universitet: sociologiska institutionen.

Kvale, Steinar. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun.*

Lendahls, B & Runesson U. (1995). *Vägar till elevers lärande.* Lund: Studentlitteratur

Läroplan för grundskolan .(1962). Stockholm: Skolöverstyrelsen

Läroplan för grundskolan. (1969). Stockholm: Liber

Läroplan för grundskolan. (1980). Stockholm: Liber

Läroplan för grundskolan. (1994). Stockholm: Utbildningsdepartementet

Nordstedts Svenska Ordbok. (1999). Studentutgåva

Skolakuten. (2000). *Har du gjort läxan?* Stockholm: Utbildningsradion

Skollagen & Skolförordningen med kommentarer. (1998). Stockholm: Gothia

Skolverket. (1987). *Vem tror på skolan? Attityder till skolan*. En sammanfattning.

Skolverket. (1993). *Skolfaktorer och elevutveckling*. En fördjupad analys. 1992.
Skolverkets rapport nr 66

Skolverket. (1993). *Skolors och Elevers utveckling*. Huvudrapport. 1992.
Rapport nr 27

Wiklund. Ulla. *Den lydiga kreativiteten*. (2001). Stockholm: Utbildningsradion

Wistedt. Inger. (1997). *Rum för lärande – om elevers studier på gymnasiet*.
Pedagogiska institutionen: Stockholms universitet

Österlind, Eva. (2001). *Elevers förhållningssätt till läxor*. En uppföljningstudie.
Rapport 2001:1. Högskolan Dalarna: Kultur och lärande